

Kronikk: Velkommen til nytt mobbeår

Med skolestart denne uken, begynner også mobbingen. Er det den sterkestes rett som råder i skole-Norge?

Også dette skoleåret vil 40.000 elever blir mobbet ukentlig i skolen. Kampen mot mobbing har pågått i mer enn 30 år, og mange skoler har lagt ned stor innsats i form av arbeid og penger, uten at det har materialisert seg i langsiktige og gode resultater. Er norsk skole handlingslammet? Må vi kanskje akseptere at der det er mennesker samlet, vil det også foregå mobbing? Synd for dem det rammer, men det er den sterkestes rett som gjelder.

Elevundersøkelsen for 2009 viser at nær hver fjerde elev i grunnskolen og videregående skole, opplever å bli mobbet av andre elever. En av tjue elever, blir mobbet ukentlig eller oftere. Antallet holder seg stabilt i forhold til tidligere elevundersøkelser, og til tross for at minst 1100 skoler over hele Norge har deltatt i ulike programmer mot mobbing og negative arbeidsmiljøer for elever. I løpet av tretten år på skolen vil svært mange barn og ungdommer i perioder ha blitt mobbet ukentlig.

Mobbing er smertefullt og ødeleggende for de som opplever det, og kan prege barn og ungdom opp i voksen alder. Elever forteller om den store klumpen de har inni seg, hvordan de gruer seg til å gå på skolen, og om ensomhet og manglende tro på at de vil få det fint på skolen. En til to elever tar livet sitt hvert år som følge av mobbing.

Også foreldre er berørt. Noen foreldre er oppmerksomme på mobbing som foregår inn mot eget eller andres barn, andre ser bare resultatet: Et barn/ ungdom som ikke har det bra, som trekker seg inn i seg selv eller kanskje blir utagerende. Å se eget barn ikke ha det bra, gjør vondt.

En hovedoppgave i skolen er å sikre at enhver elev opplever trygghet, med en hverdag fri for undertrykking og trakassering. I kjølvannet av Bondevik II - regjeringens "Manifest mot mobbing", ble bevissthet og innsats mot mobbing

markant forsterket. To programmer mot mobbing ble innført på mange skoler. De siste årene har bare få skoler valgt å innføre disse programmene.

Ansvar for å arbeide med mobbing blir ofte overlatt til kontaktlæreren, som kan oppleve å stå svært alene, både i arbeidet med enkeltsaken og i det generelle arbeidet. Samtidig kan forventningene være klare; kontaktlæreren bør vite hva som er nødvendige og "riktige" grep. Det er slett ikke alltid tilfelle. Kontaktlæreren kan legge ned mye krefter og innsats i form av tid, møter, organisering og tilrettelegging, for at mobbingen skal opphøre, noe den også kan gjøre. Men den kan også fortsette i det skjulte, på andre arenaer, i andre former eller mot andre barn.

Alle skoler skal ha "mobbeplaner" som sier noe om hva man skal gjøre med mobbing dersom det dukker opp. Mens noen skoler har deltatt i mobbeprogrammer, har de fleste utviklet egne tilnærminger til problemene. Et fellestrekk for begge gruppene av skoler er imidlertid at arbeidet lekker som en sil. Skolene får avdekket og grepet noe, mens det meste forblir usynlig. Evaluering av mobbeprogrammene for noen år tilbake viste en nedgang i mobbing på 30 prosent. De fleste som ble mobbet før programmene ble innført, ble med andre ord fortsatt mobbet, også etter at programmene hadde vært i bruk en stund.

Det blir feil å bare peke på manglende innsats i arbeidet mot mobbing i skolen. Det finnes åpenbart også mangler i *metode, tilnærming og helhet* i mobbearbeidet. Professor i pedagogikk, Edvard Befring, setter ord på det mange ser: "Kampen mot mobbing i skolen har pågått i over 30 år uten at man har klart å finne gode forebyggende tilnærminger."

Ett hovedproblem i arbeid mot mobbing er at det ofte foregår mer eller mindre løsrevet fra resten av det mangfoldige arbeidet i skolen. I skolehverdagens mange store og små gjøremål, utfordringer, prosesser, forventninger, avbrytelser og mangel på kontinuitet, blir arbeidet mot mobbing bare ett av flere områder og arbeidsoppgaver læreren forsøker å holde tritt med.

Det bør aldri være opp til, eller avhengig av, den enkelte voksne alene, å skulle avdekke, stoppe eller komme i forkant av mobbing i skolen. Den største mangelen i mobbearbeidet er bygging av gode nok systemer, som ser skolen og dens medarbeidere som et hele. Godt systemarbeid både inkluderer og fanger opp alle voksne, definerer felles strategier og føringer for de voksne, samt

legger til rette for at læreren kan få gjort en god nok jobb. Godt systemarbeid sikrer dessuten regelmessig og godt vedlikehold.

Alt systemarbeid i skolen bør fremme tre hovedmål:

- Trygghet og trivsel for alle som har skolen som arbeidsplass
- Et godt og utfordrende læringsmiljø for elevene, med tilrettelagt opplæring etter behov
- Et godt arbeidsmiljø for alle voksne som jobber der.

Der man har varianter av mobbing, negativitet og dårlig arbeidsmiljø, ligger det ofte et alt for dårlig systemarbeid i bunn. Et hovedmål for alle skoler bør derfor være å gjennomføre et godt nok systemarbeide slik at

- de voksne fremstår som samlet, enhetlige og samarbeidende
- det finnes systemer som sikrer aktiv og jevnlig kartlegging av elevgruppa, og om noen blir mobbet eller ikke har det bra
- skolen som et fellesskap har utviklet gode nok strategier for å stoppe og komme i forkant av destruktiv og ødeleggende oppførsel fra elever, bl.a. mobbing
- de voksne i skolen har avklarte roller og arbeidsoppgaver når mobbing, vold eller annen destruktiv atferd oppstår
- den enkelte lærer ikke opplever å bli stående alene
- de ansatte får tid og mulighet til å gjøre jobben som er forventet av dem

Det finnes etablert kunnskap og metode som kan hjelpe skolen i å nå disse målene. Bare slik kan markant flere elever i årene som kommer få en hverdag fri for mobbing og undertrykking.

Med utvidet og intensivert innsats kan skolen vise at den ikke stilletiende aksepterer at mobbing er uunngåelig, og at der det finnes barn, vil det også finnes mobbing.

Publisert i Dagsavisen, og en rekke andre regionsaviser.

Velkommen til nytt mobbeår